

Prohlášení Charty 77

Dne 13. 10. 1976 byly ve Sbírce zákonů ČSSR (č. 120) zveřejněny Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, které byly jménem naší republiky podepsány v roce 1968, stvrzeny v Helsinkách roku 1975 a vstoupily u nás v platnost dnem 23. 3. 1976. Od té doby mají i naši občané právo a náš stát povinnost se jimi řídit.

Svobody a práva lidí, jež tyto pakty zaručují, jsou důležitými civilizačními hodnotami, k nimž v dějinách směřovalo úsilí mnoha pokrokových, sil a jejichž uzákonění může významně pomoci humánnímu vývoji naší společnosti.

Vítáme proto, že Československá socialistická republika k těmto paktům přistoupila.

Jejich zveřejnění nám ale zároveň s novou naléhavostí připomíná, kolik základních občanských práv platí v naší zemi zatím – bohužel – jen na papíře.

Zcela iluzorní je například právo na svobodu projevu, zaručované článkem 19 prvního paktu:

Desítkám tisíc občanů je znemožněno pracovat v jejich oboru jen proto, že zastávají názory odlišné od názorů oficiálních. Jsou přitom často objektem nejrozmanitější diskriminace a šikanování ze strany úřadů i společenských organizací; zbaveni jakékoli možnosti bránit se stávají se prakticky oběťmi apartheidu.

Statisícům dalších občanů je odpírána „svoboda od strachu“ (preambule prvního paktu), protože jsou nuceni žít v trvalém nebezpečí, že projeví-li své názory, ztratí pracovní a jiné možnosti.

V rozporu s článkem 13 druhého paktu, zajišťujícím všem právo na vzdělání, je nesčetným mladým lidem bráněno ve studiu jen pro jejich názory anebo dokonce pro názory jejich rodičů. Bezpočet občanů musí žít ve strachu, že kdyby se projevíli v souladu se svým přesvědčením, mohli by být buď sami, anebo jejich děti zbaveni práva na vzdělání.

Uplatnění práva „vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky všeho druhu, bez ohledu na hranice, ať ústně, písemně nebo tiskem“ či „prostřednictvím umění“ (bod 2. článku 19 prvního paktu) je stíháno nejen mimosoudně, ale i soudně, často pod rouškou kriminálního obvinění (jak o tom svědčí mimo jiné právě probíhající procesy s mladými hudebníky).

Svoboda veřejného projevu je potlačena centrálním řízením všech sdělovacích prostředků i publikačních a kulturních zařízení. Žádný politický, filozofický či vědecký názor nebo umělecký projev, jen trochu se vymykající úzkému rámci oficiální ideologie či estetiky, nemůže být zveřejněn; je znemožněna veřejná kritika krizových společenských jevů; je vyloučena možnost veřejné obrany proti nepravdivým a urážlivým nařčením

oficiální propagandy (zákonná ochrana proti „útokům na čest a pověst“, jednoznačně zaručená článkem 17 prvního paktu, v praxi neexistuje); lživá obvinění nelze vyvrátit a marný je každý pokus dosáhnout nápravy nebo opravy soudní cestou; v oblasti duchovní a kulturní tvorby je vyloučena otevřená diskuse. Mnoho vědeckých a kulturních pracovníků i jiných občanů je diskriminováno jen proto, že před lety legálně zveřejňovali či otevřeně vyslovovali názory, které současná politická moc odsuzuje.

Svoboda náboženského vyznání, důrazně zajišťovaná článkem 18 prvního paktu, je systematicky omezována mocenskou svévolí; oklešťováním činnosti duchovních, nad nimiž trvale visí hrozba odepření nebo ztráty státního souhlasu s výkonem jejich funkce; existenčním i jiným postihem osob, které své náboženské vyznání slovem či skutkem projeví; potlačením výuky náboženství apod.

Nástrojem omezení a často úplného potlačení řady občanských práv je systém faktického podřízení všech institucí a organizací ve státě politickým direktivám aparátů vládnoucí strany a rozhodnutím mocensky vlivných jednotlivců. Ústava ČSSR a ostatní zákony a právní normy neupravují ani obsah a formu, ani tvorbu a aplikaci takových rozhodnutí; jsou často jen ústní, občanům vesměs neznámá a jimi nekontrolovatelná; jejich původci nezodpovídají nikomu než sami sobě a své vlastní hierarchii, přitom však rozhodujícím způsobem ovlivňují činnost zákonodárných i výkonných orgánů státní správy, justice, odborových, zájmových i všech ostatních společenských organizací, jiných politických stran, podniků, závodů, ústavů, úřadů, škol a dalších zařízení, přičemž jejich příkazy mají přednost i před zákonem. Dostanou-li se organizace nebo občané při výkladu svých práv a povinností do rozporu s direktivou, nemohou se obrátit k nestranné instanci, protože žádná neexistuje. Tím vším jsou vážně omezena práva vyplývající z článků 21 a 22 prvního paktu (právo sdružovat se a zákaz jakéhokoli omezení jeho výkonu) i článků 25 (rovnost práva podílet se na vedení veřejných věcí) a 26 (vyloučení diskriminace před zákonem). Tento stav brání také dělníkům a ostatním pracujícím zakládat bez jakýchkoli omezení odborové a jiné organizace k ochraně svých hospodářských a sociálních zájmů a svobodně využívat práva na stávkou (bod 1. článku 8 druhého paktu).

Další občanská práva, včetně výslovného zákazu „svévolného zasahování do soukromého života, do rodiny, domova nebo korespondence“ (článek 17 prvního paktu), jsou povážlivě narušována také tím, že Ministerstvo vnitra nejrůznějšími způsoby kontroluje život občanů, například odposlechem telefonů a bytů, kontrolou pošty, osobním sledováním, domovními prohlídkami, budováním sítě informátorů z řad obyvatelstva (získávaných často nepřípustnými hrozbami anebo naopak sliby) apod. Často přitom zasahuje do rozhodování zaměstnavatelů, inspiruje diskriminační akce úřadů a organizací, ovlivňuje justiční orgány a řídí i propagandistické kampaně sdělovacích prostředků. Tato činnost není regulována zákony, je tajná a občan se proti ní nemůže nijak bránit.

V případech politicky motivovaného trestního stíhání porušují vyšetřovací orgány práva obviněných a jejich obhajoby, zaručovaná článkem 14 prvního paktu i československými zákony. Ve věznicích se s takto odsouzenými lidmi zachází způsobem, který porušuje lidskou důstojnost vězňů, ohrožuje jejich zdraví a snaží se je morálně zlomit.

Obecně je porušován i bod 2. článku 12 prvního paktu, zaručující občanu právo svobodně opustit svou zemi; pod záminkou „ochrany národní bezpečnosti“ (bod 3.) je toto právo vázáno na různé nepřijatelné podmínky. Svévole se postupuje i při udělování vstupních víz cizím státním příslušníkům, z nichž mnozí nemohou navštívit ČSSR například jen proto, že se pracovní či přátelsky stýkali s osobami u nás diskriminovanými.

Někteří občané – ať už soukromě, na pracovišti nebo veřejně, což je prakticky možné jen v zahraničních sdělovacích prostředcích – na soustavné porušování lidských práv a demokratických svobod upozorňují a dožadují se v konkrétních případech nápravy; jejich hlasy však zůstávají většinou bez odezvy, nebo se stávají předmětem vyšetřování.

Odpovědnost za dodržování občanských práv v zemi padá samozřejmě především na politickou a státní moc. Ale nejen na ni. Každý nese svůj díl odpovědnosti za obecné poměry, a tedy i za dodržování uzákoněných paktů, které k tomu ostatně zavazují nejen vlády, ale i všechny občany.

Pocit této spoluodpovědnosti, víra ve smysl občanské angažovanosti a vůle k ní i společná potřeba hledat její nový a účinnější výraz přivedly nás k myšlence vytvořit CHARTU 77, jejíž vznik dnes veřejně oznamujeme.

Charta 77 je volné, neformální a otevřené společenství lidí různých přesvědčení, různé víry i různých profesí, které spojuje vůle jednotlivě i společně se zasazovat o respektování občanských a lidských práv v naší zemi i ve světě – těch práv, která člověku přiznávají oba uzákoněné mezinárodní pakty, Závěrečný akt helsinské konference, četné další mezinárodní dokumenty proti válkám, násilí a sociálnímu i duchovnímu útlaku a která souhrnně vyjadřuje Všeobecná deklarace lidských práv OSN.

Charta 77 vyrůstá ze zázemí solidarity a přátelství lidí, kteří sdílejí starost o osud ideálů, s nimiž spojili a spojují svůj život a práci.

Charta 77 není organizací, nemá stanovy, stálé orgány a organizačně podmíněné členství. Patří k ní každý, kdo souhlasí s její myšlenkou a účastní se její práce a podporuje ji.

Charta 77 není základnou k opoziční politické činnosti. Chce sloužit obecnému zájmu jako mnohé podobné občanské iniciativy v různých zemích na Západě i Východě. Nechce vytyčovat vlastní programy politických či společenských reforem nebo změn, ale vést v oblasti svého působení konstruktivní dialog s politickou a státní mocí, zejména tím, že bude upozorňovat na různé konkrétní případy porušování lidských a občanských

práv, připravovat jejich dokumentaci, navrhovat řešení, předkládat různé obecnější návrhy směřující k prohlubování těchto práv a jejich záruk, působit jako prostředník v případy konfliktních situacích, které může bezpráví vyvolat, atd.

Svým symbolickým jménem zdůrazňuje Charta 77, že vzniká na prahu roku, který byl prohlášen rokem práv politických vězňů a v němž má bělehradská konference zkoumat plnění závazků z Helsinek.

Jako signatáři tohoto prohlášení pověřujeme prof. dr. Jana Patočku DrSc., Václava Havla a prof. dr. Jiřího Hájka úlohou mluvčích Charty 77. Tito mluvčí ji plnomocně zastupují jak před státními orgány a jinými organizacemi, tak před naší a světovou veřejností a svými podpisy zaručují autenticitu jejích dokumentů. V nás i v dalších občanech, kteří se připojí, budou mít své spolupracovníky, kteří se s nimi zúčastní potřebných jednání, ujmou se dílčích úkolů a budou s nimi sdílet veškerou odpovědnost.

Věříme, že Charta 77 přispěje k tomu, aby v Československu všichni občané pracovali a žili jako svobodní lidé.

Milan Balabán, duchovní; dr. Karel Bartošek, CSc., historik; Jaroslav Bašta, dělník; ing. Rudolf Battěk, sociolog; Jiří Bednář, elektrikář; Otká Bednářová, novinářka; ing. Antonín Bělohoubek, technik; dr. Jan Beránek, historik; Jitka Bidlasová, úřednice; prof. dr. František Bláha, lékař; Jaroslav Borský, bývalý státní zaměstnanec; dr. Jiří Brabec, CSc., literární historik; Vratislav Brabenec, hudebník; Eugen Brikcius, svobodné povolání; dr. Toman Brod, CSc., historik; Aleš Březina, zřízenec; ing. Stanislav Budín, novinář; doc. dr. Josef Císařovský, výtvarný kritik; ing. Karel Čejka, technik; Otto Černý, dělník; prof. dr. Václav Černý, dr.h.c., literární historik; Miloslava Černá-Filipová, novinářka; Egon Čierny, orientalista; dr. Jiří Čutka, vědecký pracovník; dr. Jiří Daníček, dělník; Juraj Daubner, filolog; Ivan Dejmal, dělník; Jiří Dienstbier, novinář; Zuzana Dienstbierová, psycholožka; Luboš Dobrovský, novinář; ing. Petr Dobrovský, technik; Bohumil Doležal, literární kritik; dr. Jiří Doležal, CSc., historik; doc. dr. Irena Dubská, CSc., filozofka; dr. Ivan Dubský, CSc., filozof; Ladislav Dvořák, spisovatel; Michael Dymáček, matematik; dr. Vratislav Effenberger, CSc., estetik; Anna Fárová, historička umění; Zdeněk Fořt, novinář; D1 1977 4 ing. Karel Fridrich, ekonom; Jiří Frodl, novinář; prof. dr. Jiří Hájek, DrSc., politik; doc. Miloš Hájek, CSc., historik; Jiří Hanák, novinář; Olaf Hanel, výtvarník; ing. Jiří Hanzelka, spisovatel; Václav Havel, spisovatel; Zbyněk Hejda, spisovatel; dr. Ladislav Hejdánek, filozof; doc. ing. Jiří Hermach, CSc., filozof; Josef Hiršal, spisovatel; dr. Josef Hodic, historik; doc. dr. Miroslava Holubová, historička umění; Robert Horák, bývalý politický pracovník; ing. Milan Hošek, bývalý státní zaměstnanec; Jiřina Hrábková, novinářka; ing. dr. Oldřich Hromádko, bývalý plukovník SNB; Marie Hromádková, bývalá politická pracovníce; doc. dr. Milan Hübl, CSc., historik; dr. Václav Hyndrák, historik; zasloužilá umělkyně Vlasta Chramostová, herečka; dr. Karel Jaroš, CSc., bývalý politický pracovník; dr. Oldřich Jaroš, historik; doc. dr. Věra Jarošová, CSc., historička; prof. dr. Zdeněk Jičínský, DrSc., právník; ing. Otakar Jílek, ekonom; ing. Jaroslav Jíra, technik; Karel

Jiráček, bývalý státní zaměstnanec; doc. dr. František Jiránek, pedagog; Věra Jirousová, historička umění; Jaroslav Jírů, CSc., historik; dr. Miroslav Jodl, CSc., sociolog; dr. Josef John, politik; ing. Jarmila Johnová, ekonomka; ing. Jiří Judl, technik; Pavel Juráček, filmový režisér; Petr Kabeš, spisovatel; dr. Oldřich Kaderka, právník a politik; prof. dr. Miroslav Kadlec, ekonom; prof. dr. Vladimír Kadlec, dr.Sc., ekonom a politik; dr. Erika Kadlecová, CSc., socioložka; Svatopluk Karásek, duchovní; prof. dr. Vladimír Kašík, DrSc., historik; dr. František Kautman, CSc., literární historik; Alexandr Kliment, spisovatel; dr. Bohumír Klípa, CSc., historik; prof. dr. Jaroslav Klofáč, DrSc., sociolog; doc. dr. Vladimír Klokočka, právník; ing. Alfréd Kocáb, duchovní; Zina Kočová, studující; doc. dr. Luboš Kohout, CSc., politolog, Pavel Kohout, spisovatel; Jiří Kolář, spisovatel a výtvarník; dr. Božena Komárková, pedagožka; dr. Václav V. Komeda, historik; Vavřinec Korčíš ml., dělník; Vavřinec Korčíš st., sociolog; dr. Jiří Kořínek, ekonom; dr. Karel Kostroun, literární kritik; Anna Koutná, dělnice; doc. ing. Miloslav Král, CSc., vědecký pracovník; dr. František Kriegel, politik a lékař; Andrej Krob, dělník; doc. dr. Jan Křen, DrSc., historik; Marta Kubišová, zpěvačka; Karel Kyncl, novinář; dr. Michal Lakatoš, CSc., právník; Pavel Landovský, herec; Jiří Lederer, novinář; ing. Jan Leštínský, technik; dr. Ladislav Lis, bývalý politický pracovník; Oldřich Liška, bývalý státní zaměstnanec; Jaromír Litera, bývalý politický pracovník; Jan Lopatka, literární kritik; dr. Emil Ludvík, hudební skladatel; Klement Lukeš; dr. Sergej Machonin, divadelní kritik a překladatel; prof. dr. Milan Machovec, DrSc., filozof; Anna Marvanová, novinářka; Jelena Mašínová, scénáristka; Ivan Medek, hudební publicista; doc. dr. Hana Mejdrová, CSc., historička; dr. Evžen Menert, CSc., filozof; dr. Jaroslav Mezník, historik, doc. dr. Ján Mlynárik, CSc., historik, doc. dr. Zdeněk Mlynář, CSc., právník a politik; Kamila Moučková, bývalá televizní hlasatelka; Jiří Mrázek, topič; dr. Pavel Muraško, filolog; Jiří Müller; Jan Nedvěd, novinář; Dana Němcová, psychologička; Jiří Němec, psycholog; dr. Vladimír Nepraš, novinář; Jana Neumannová, CSc., historička; Václav Novák, bývalý státní zaměstnanec; dr. Jaroslav Opat, CSc., historik, dr. Milan Otáhal, CSc., historik; dr. Ludvík Pacovský, novinář; Jiří Pallas, technik; Martin Palouš, programátor; doc. dr. Radim Palouš, pedagog; prof. dr. Jan Patočka, DrSc. dr.h.c., filozof; Jan Patočka ml., dělník; dr. František Pavlíček, spisovatel; Karel Pecka, spisovatel; Jan Petránek, novinář; Tomáš Pěkný, novinář; dr. Karel Pichlík, historik; dr. Petr Píthart, právník; ing. Zdeněk Pokorný, technik; Vladimír Příkazský, novinář; Drahuše Proboštová, novinářka; Jana Převraská, pedagožka; dr. Zdeněk Přikryl, politolog; Miloš Rejchrt, duchovní; Aleš Richter, dělník, dr. Milan Richter, právník, Zuzana Richterová; Jiří Ruml, novinář; dr. Pavel Rychetský, právník; Vladimír Říha, pedagog; generálporučík Vilém Sacher; Vojtěch Sedláček, programátor, Helena Seidlová, knihovnice; národní umělec Jaroslav Seifert, básník; dr. Gertruda Sekaninová-Čákrťová, právnička a diplomatka; Jan Schneider, dělník; Karol Sidon, spisovatel; Josefa Slánská; ing. Rudolf Slánský, technik; Václav Slavík, politik; Eliška Skřenková; Jan Sokol, technik; doc. dr. Jan Souček, sociolog; ing. Josef Stehlík, bývalý politický pracovník; Dana Stehlíková; Vladimír Stern, bývalý státní zaměstnanec; Jana Sternová; dr. Eva Stuchlíková, psychologička; dr. Čestmír Suchý, novinář; Jaroslav Suk, dělník; Věra Suková,

novinářka; Jan Šabata, topič; doc. dr. Jaroslav Šabata, CSc., psycholog a bývalý politický pracovník; Václav Šabata, výtvarník; Anna Šabatová ml., úřednice; Jan Šafránek, výtvarník; doc. dr. František Šamalík, DrSc., právník a politolog; ing. Václav Šebek, architekt; ing. Jana Šebková; prof. ing. Věnek Šilhán, CSc., ekonom; dr. Libuše Šilhánová, CSc., socioložka; Ivana Šimková, psycholožka; doc. ing. Bohumil Šimon, CSc., ekonom a politik; Jan Šimsa, duchovní; doc. dr. Jan Šindelář, CSc., filozof; Vladimír Škutina, novinář; Pavel Šremer, mikrobiolog; Miluše Števichová, dělnice; Marie Štolovská; Věra Štovičková, novinářka; dr. Miroslav Šumavský, historik; Petruška Šustrová, úřednice; Marie Švermová; prof. dr. Vladimír Tardy, psycholog a filozof; zasloužilý umělec Dominik Tatarka, spisovatel; dr. Jan Tesař, CSc., historik; dr. Julius Tomin, filozof; Josef Topol, spisovatel; Jan Trefulka, spisovatel; dr. ing. Jakub Trojan, duchovní; Václav Trojan, programátor; ing. Miroslav Tyl, technik; dr. Milan Uhde, spisovatel; Petr Uhl, technik; Zdeněk Urbánek, spisovatel a překladatel; doc. dr. Růžena Vacková, historička umění; Ludvík Vaculík, spisovatel; Jiří Vančura, historik; František Vaněček, novinář; Dagmar Vaněčková, novinářka; dr. Zdeněk Vašíček, historik; dr. Jaroslav Vitáček, bývalý politický pracovník; Jan Vladislav, spisovatel; Tomáš Vlasák, dělník; František Vodsloň, politik; Josef Vohryzek, překladatel; Zdeněk Vokatý, dělník; Pře mysl Vondra, novinář; dr. Václav Vrabec, novinář a historik; ing. Alois Roubal, technik; Jaromír Wíšo, výtvarník; Jiří Záruba, architekt; dr. Jiřina Zelenková, lékařka; Petr Zeman, biolog; Rudolf Zeman, novinář; Zdeněk Zikmundovský, bývalý státní zaměstnanec; doc. ing. Rudolf Zukal, CSc., ekonom; doc. dr. Josef Zvěřina, duchovní.